Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין
בעגינט מיט דעם עמפפאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואָהין מאן אויך דיא פרענומערא-
ציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייםאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג,
אונד קאָסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 110, איילפטער יאהרגאנג — פעסט, מאָנטאג ה תשרי ה.ת׳ר׳מ׳. — Pest, den 22. September 1879.

פאָליטישע איבערזיכט.

דאס הייפט פאָליטישע אינטערעססע איזט יעטצט אויף דיא אנקונפט דעס פירסטען ביסמארק אין וויען גערייכטעט. פירסט ביסמארק איזט נעמליך ערסט געסטערן אים האלב צעהן אוהר אבענדס זאממט זיינער פרויא אין וויען איינגעטראָפפען. דער עמפפאנג דיעזעס גאסטעס אים וויענער באהנהאָפע וואר איין גראָסארטיגער. היער וואַרען צור בעגריסונג פערזאממעלט: גראף אנדראשי, דער דייטשע געזאנדטע, פרינץ רייס, אונד אללע מיטגליעדער דער געזאנדטשאפט. אלס דער צוג אין באהנהאף איינפוהר, ענטשטאנד איין גראָסעס פריידען-געשרייא, אללעס ריעף: „עס לעבע פירסט ביסמארק! האך!" דיא פירסטין ביסמארק, וועלכע צוערסט דען וואגגאָן פערליעס, וואורדע פאָם גראפען אנדראשי מיט איינעם האנד-קוס בעגריסט. דיא בעגריסונג צווישען דעם פירסטען ביסמארק אונד דעם גראפען אנדראשי וואר איינע זעהר הערצליכע. ביא דער איינפאהרט אין דיא שטאדט זאסען אים ערסטען וואגען דיא פירסטין ביסמארק מיט דעם פרינצען רייס, אים צווייטען וואגען זאסען ביסמארק אונד אנדראשי, וועלכע איין לעבהאפטעס געשפרעך מיט איינאנדער פיהרטען. דאס אויף דען שטראסען אונד גאססען פערזאממעלטע פאלק בעגריסטע דען גאסט אויף דאס הערצליכסטע. יעדער האסס געגען ביסמארק פאָם יאהרע 1866 איזט אלזאָ פערגעססען אונד אין אכטונג פיר דען פירסטען אומגעוואנדעלט. הייטע ווירד פירסט ביסמארק פאָן אונזערעם קאָניג עמפפאנגען אונד צור האָף-טאפעל געלאדען ווערדען. פירסט ביסמארק זיעהט געזונד אונד קרעפטיג, אבער זעהר געאלטערט אים.

זאָ לייטעט דיא וויענער דעפעשע איבער דיא אנקונפט דעס פירסטען ביסמארק אין וויען. נון ווירד דיעזער „אנקונפט" איינע האָהע פאָליטישע בעדייטונג ביינעלעגט. מאן זיעהט היעריין, דאס עס דעם דייטשען רייכס-קאנצלער זעהר דאראן געלעגען איזט, דיא פריינדשאפט מיט אונזערער מאָנארכיע איינפערכט צו ערהאלטען אונד צו בעפעסטיגען. דא יעטצט אנדראשי אבדאנקט אונד איין אנדערער אנשטאטט זיינער קאָממט, זאָ וויל זיך ביסמארק געוויסהייט פערשאפפען, דאס אויך דיעזער „אנדערע" קיינע דייטשלאנד-פיינדליכע פאָליטיק בעפאָלגען ווערדע. דייטשלאנד אונד עסטעררייך-אונגארן זינד אויף איינאנדער אנגעוויעזען. ביידע ברייכען זיך געגענזייטיג. דייטשלאנד ברייכט אונס געגען פראנקרייך, אונד וויר ברייכען דייטשלאנד געגען ריסלאנד. איסערדעם איזט דער פאלל אויך לייכט מאָגליך, דאס אויך אונזערע מאָנארכיע פיר דייטשלאנד געגען ריסלאנד העלפען מיססען ווערדע, דא אין לעטצטערער צייט ריסלאנד געגען דייטשלאנד זעהר גערייצט איזט. דער ריסישע רייכס-קאנצלער גאָרטשאקאף האט יא ערסט איינלענגסט אָפפען געזאגט, דאס ביסמארק זיין פיינד איזט! — איינע נייערע דעפעשע מעלדעט וואָהל, דאס גאָרטשאקאף אבדאנקען ווערדע; אבער מאן מוס ערסט דיא בעשטעטיגונג דיעזער נאכריכט אבוואַרטען.

דער צווישען דייטשלאנד אונד עסטעררייך-אונגארן בעשטאנדענע האסס איזט אלזאָ גענצליך געשוואונדען. פיעלמעהר שטעהען יעטצט דיעזע ביידען נאכבאר-מעכטע אין פריינדשאפטליכסטעם בונדע מיט איינאנדער. דיעזע ביידען גראָס-מעכטע האבען, זאָ לאנגע זיא אין פריינדשאפט פעראיינט זינד, פאר ניעמאנדעם צו פירכטען. דיא סלאווען, וועלכע אונס האססען אונד אנפיינדען, מיססען נון פאר דיעזעם בונדע צוריקשרעקען.

גאנץ זיכער אונד געוויסס ווירד יעטצט אין וויען אויך דיא אנגעלעגענהייט דער טירקייא צווישען דען ביידען מיניסטערן צור שפראכע קאָממען. דיא ערהאלטונג דער טירקייא ליעגט אים אינטערעססע ענגלאנדס, דייטשלאנדס אונד עסטעררייך-אונגארנס — אונד מאן ווירד דאהער אללעס מאָגליכע אויפביעטען, אום דיא טירקייא ניכט גענצליך צערטרימערן צו לאססען. דענן נאך הייטע ווירד פאָן אללען טירקען-פיינדליכען זייטען דאהין געארבייטעט, אום אויך דען קליינען רעסט דער טירקייא צו פערניכטען. זעלבסט אין דעם נאך פיר דיא טירקייא צוריקגעבליבענען אָסט-רומעליען רעוואָליציאָנירען דיא בילגארען געגען דיא טירקייא, אונד דיעזע רעוואָליציאָן וואכסט פאָן טאג צו טאג. דיא דאָרטיגע בילגארישע לאנדוועהר פערלאנגט איינען ריסישען אבערסט צום קאָממאנדאנטען.

אונזער מיניסטער-פרעזידענט טיסא, וועלכער ביז יעטצט אים באדע „אָסטענדע" וואר, איזט אם 20-טען סעפטעמבער אין וויען איינגעטראָפפען אונד ווארדע פאָן אונזערעם קאָניג אין פריוואט-אודיענץ עמפפאנגען. דאנן היעלט ער אויך מיט אנדראשי איינע לענגערע בעשפרעכונג אונד איזט דאנן נאך פעסט אבגערייזט. מארגען בעגיבט ער זיך מיט דעם אונגארישען פינאנץ-מיניסטער אבערמאלס נאך וויען, אום דארט אן דען אונטער דעם פאָרזיטצע דעס קאָניגס שטאטטפינדענדען געמיינזאמען מיניסטער-בעראטהונגען טהיילצונעהמען.

אונזערע בעזעטצונג זיד-באָסניענס איזט נון ביז יעטצט ווירקליך פריעדליך אבגעלויפען. אונזער דאָרטיגער אבער-קאָממאנדאנט, דער הערצאָג פאָן ווירטטעמבערג, איזט נון פאָן זיד-באָסניען נאך סעראַיעוואָ צוריקגעקעהרט, נאכדעם ער אין זיד-באָסניען אללעס אין רוהע אונד בעסטער אָרדנונג צוריקגעלאססען האט.

אין דיעזען טאגען איזט וואָהל אין דער הערצעגאָווינא איניייט דער גרענצע מאָנטענעגראָס איינע רעוואָליציאָן געגען אונזערע דאָרטיגע בעזאטצונג אויסגעבראָכען. דיא געגען 250 מאנן צעהלענדע רעוואָליציאָנערע וואָהל-בעוואפפנעטע באנדע צינדעטע מעהרערע אָרטשאפטען אן. עס קאם זאָגאר צו איינעם קאמפפע מיט אונזערען סאָלדאטען, וואָביא דיעזע באנדע געשלאגען ווארדע. ביא דיעזער געלעגענהייט צייגטע זיך אויך מאָנטענעגראָ אלס אונזער בעסטער פריינד, אינדעם עס דיעזע רעוואָליציאָנערן, וועלכע זיך נאך מאָנטענעגראָ פליכטעטען, וויעדער אויסשאפפטע.

איבער דען קריעג ענגלאנדס אין אפריקא אונד אזיען מעלדען דיא נייעסטען דעפעשען פאָלגענדעס: דער קאָניג דער צולוס אין זיד-אפריקא איזט פאָן דען ענגלענדערן בערייטס ג ע פ א נ ג ע ן וואָרדען. זאָמיט קאנן דער צולו-קריעג אלס בעענדעט בעטראכטעט ווערדען. דאגעגען ווירד דער קריעג אין אפגהאניסטאן איין זעהר ערנסטער. עס האט זיך וואָהל יעטצט וויעדער הערויסגעשטעללט, דאס דער הערשער פאָן אפגהאניסטאן אן דער דאָרטיגען רעוואָליציאָן גאנץ אונשולדיג איזט; אבער דיעזער הערשער איזט יעטצט אָהנמעכטיג, דא איבעראלל דאס פאָלק געגען איהן רעוואָליציאָנירט. — ענגלאנד זעלבסט מיסטע יעטצט דעם הערשער אפגהאניסטאנס בייזטעהען אונד איהן פאר זיינעם איינענען פאָלקע רעטטען. — אויך אין ה ע ר א ט (אסטליכע פראָווינץ פאָן אפגהאניסטאן) איזט איינע שרעקליכע רעוואָליציאָן געגען דען הערשער אויסגעבראָכען, וויל ער דיא רעוואָליציאָנערן אין קאבול, וועלכע מייסטענס אים הערעט וואָרען, מאָרדען ליעס. דער דאָרטיגע גאָווערנער אונד קאָממאנדאנט ווארדען ערמאָרדעט. וואָרויף נאך אנדערע שרעקליכע בלוט-פערגיעססונגען פאָרקאמען.

שליעסליך וואָללען וויר נאך מעלדען, דאס ערסט יעטצט אין דער רומענישען דעפוטירטען-זיטצונג דיא אָפפענטליכען פערהאנדלונגען אונד בעראטהונגען איבער דיא אנגעלעגענהייט דער דאָרטיגען יודען בעגאָננען האבען. דיא מעהרהייט דער רומענישען דעפוטירטען וויל נאך אימער דאס וואָרט „יודען-עמאנציפאציאָן" ניכט הארען.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (ע נ ט ז ע ט צ ל י כ ע ס א ו נ ג ל י ק א י ן א י י נ ע ר ס י נ א ג אָ ג ע א ם ע ר ס ט ע ן ט א ג „ר א ש ה ש נ ה".) דעם היעזיגען „פאָליטישען פאָלקסבלאטט" ווירד אויס סאָלייא (ביא בערעגסאס) איבער פאָלגענדעס ענטזעטצליכע אונגליק בעריכטעט: „דיא היעזיגע יודיש-אָרטהאָדאָקסע געמיינדע בעזיטצט איינע קליינע סינאגאָגע, דיא שאָן זייט יאהרען אים צושטאנדע דער בויפעלליגקייט זיך בעפאנד. טראָטץ דיעזעס צושטאנדעס ליעס דער יידישע געמיינדע-פאָרשטאנד פאָר וועניגען יאהרען אונטער דיעזער סינאגאָגע איין ריטועללעס פרויען-באד (מקוה) גראבען. אבגלייך דיעזעס פאָרהאבען שאָן דאמאלס פאָן מאנכער זייטע אלס „געפעהרליך" בעצייכנעט ווארדע, וויא גאר ניכט אנדערס צו דענקען. וואר הייטע אם ערסטען טאגע דעס ניי-יאהר-פעסטעס דאס גאָטטעס-הויז איבערפיללט; אינסבעזאָנדערע אבער אין דער פרויען-אבטהיילונג וואר יעדעס פלעטצכען בעזעטצט. פלאָטצליך פערנאהם מאן איין אונטעראירדישעס קנארדען אונד קראכען. דאס בעטען ווארדע אונטערבראָכען, דאך קאָננטע ניעמאנד ערראטהען, וואס אייגענטליך פאָרגעהע. יעטצט ווארדען אים דער פרויען-אבטהיילונג פערצווייפלונגסריפע לויט. דער פיס-באָדען אין דיעזער אבטהיילונג זענקטע זיך נעמליך אונד גאנצע רייהען דער פרויען פערזאנקען. דער פיס-באָדען דער פרויען-סינאגאָגע וואר גענצליך צוזאממענגעבראָכען, אונד דיא פרויען, דיא אן יענער שטעללע זיך בעפאנדען, שטירצטען מיט געוואלטיגעם געפאָלטער אין דאס אונטער דער סינאגאָגע זיך בעפינדענדע ריטועללע באד. פאָן דיעזען אונגליקליכען, דיא קאָפף-איבער אינס וואססער שטירצטען, פאנדען 18 פרויען נעבסט איינעם קנאבען זאָגלייך דען טאָד, וועהרענד 8 פרויען שווער פערוואונדעט ווארדען. אויך פאָן דיעזען לעטצטערן דירפטען קוים אללע אם לעבען צו ערהאלטען זיין. דיא פערווירונג וואר איינע זאָ גראָסע, דאס אללעס פאָר שרעקען וויא „געלעהמט" דא שטאנד אונד ניעמאנד קראפט האטטע, אים עטוואס צור רעטטונג ביי צוטראגען. אללע וועלט ערהעבט נון ביטטערע פאָרווירפע געגען דען פאָרשטאנד, דער פאר איינינען יאהרען אונטער דיעזער בויפעלליגען סינאגאָגע איין פרויען-באד גראבען ליעס. נאך העפטיגער ווירד דיא אָרטס-בעהאָרדע אנגעגריפפען, דערען פפליכט עס שאָן לענגסט געוועזען ווערע, דיעזעס בויפעלליגע געבייד שפערען צו לאססען, אום איין פאָראויסזיכטליכעס אונגליק צו פערהיטען. אנשטאטט יעדאָך איהרער פפליכט צו גענוגען, זאה זיא עס שטיללשווייגענד צו, אלס דורך דאס גראבען דעס ריטועללען באדעס אונטער דער בויפעלליגען סינא-

איהם איינע איהר אים 150 פראנקס אב. איך פערעהרטע דעם יודען צום אבשלוס דעם האנדעלס איין גלאז וויין, דאנן נאך איין צווייטעס אונד איין דריטטעס. אלס ער דאס דריטטע אן דען מונד פיהרען וואללטע, פערזעטצטע איך דעמזעלבען פאן הינטען מיט איינעם האממער איינען שלאג אויף דיא שלעפע, דאס ער זאגלייך טאדט צו באדען שטירצטע. נון בעפאנד איך מיך אים בעזיטצע דער פיעלען ווערטהזאכען דעם יודישען הויזירערס. יעטצט מוסטע איך דאפיר זארגע טראגען, דען טאדטען קארפער וועגצושאפפען. איך נאהם מיינען זעבעל אונד טרענגטע פאם קארפער אללע גליעדער, דיא איך אין איינען טראג-קארב פאקטע. נאכדעם איך נאך דען פוסבאדען פאם בלוטע רייניגען האטטע, גינג איך אבענדס מיט דעם קארבע, אום דיא איינצעלנען גליעדער אין דיא אפפנונג דעם שטראסען-קאנאלס פערשווינדען צו לאססען, ביא וועלכער ארבייט איך יעדאך פאן דיעזער אלטען פרייא פלאטצליך איבערראשט ווארדע, וועסהאלב איך אונטער צוריקלאססונג דעם טראג-קארבעס פליעהען מוסטע. נון קעהרטע איך אין מיינע וואהנונג צוריק. וועהרענד דער נאכט טרוג איך דיא איינגעווייידע אויפ׳ס פרייע פעלד הינויס, וואו איך דיעזעלבען אין אללער איילע פערשארטע. וואס יעדאך דען קאפף בעטריפפט, זא בעפינדעט זיך דערזעלבע נאך אין מיינעם בעטטע צווישען דעם שטראה-זאקע אונד דער מאטראצע. דער געטאדטעטע וואר דער בעקאנטע יודע לעא קרעבסשטיין, דער טראטץ זיינעס אפפענען יוּוועליער-געשעפטעס אויך דאס הויזירען זייט יע מיט פיעלעם אייפער בעטריעב." — דיעזע אויסזאגען מאכטען זעלבסט אונטער דען אבגעהערטעסטען פאליצייליטען איינען ערשיטטערנדען איינדריק. צווייא דערזעלבען ווארדען זאגלייך אין דיא וואהנונג דעם פרעפאסט ענטזענדעט, דיא דען טאדטען-קאפף זאגלייך הערבייהאלטען. אונטער דען צאהלרייכען אנוועזענדען ערקאננטען גאר פיעלע, דאס דיעזער ווירקליך דער קאפף דעם לעא קרעבסשטיין וואר, דא מונד, נאזע אונד אויגען אונפערלעטצט געבליעבען זינד. פרעפאסט וואר 14 יאהרע סאלדאט אונד דיענט בערייטס 10 יאהרע ביא דער פאריזער פאליציא. יעטצט דירפטע עס זיך אונדעם הערויסשטעללען, דאס דיעזער פערברעכער אויך פריהער בערייטס איינען מארד פעראיבט האטטע. פאר אייניגען יאהרען לעבטע ער נעמליך מיט איינעם פרויענצימער, וועלכעס איין בעדייטענדעס פריוואט-פערמאגען בעזאס. פלאטצליך וואר דיעזעס פרויענצימער אים פאריז פערשוואונדען, זייט וועלכער צייט פרעפאסט פיעל גלענצענדער לעבטע, אלס איין געוואהנליכער פאליציי-מאנן ביא זיינעם שמאלען איינקאממען דיעס טהון קאנן. מאן פערמוטהעטע אלזא מיט רעכט, דאס פרעפאסט אויך יענעס פרויענצימער ערמארדעט האבען דירפטע, אום זיא איהרעס פערמאגענס צו בערייבען. יעדער וויים, אין וועלכען פאריזער שטראסען-קאנאל דיא אונגליקליכע זיינערצייט געשליידערט ווארדע!

*(פירסט ביסמארק) ווירד ערסט איבערמארגען (אם 19-טען סעפטעמבער), אין וויען איינטרעפפען אונד ווירד נאך אם זעלבען טאגע פאן אונזערעם קאניגע עמפפאנגען ווערדען.

*(דער טאד דעם רוסישען קאיזערס) האט זיך ביז היינטע נאך ניכט בעשטעטיגט; דער היינטיגע פעסטער ללאיד ברינגט איינע פאריזער דעפעשע פאם 16-טען סעפטעמבער, וועלכע פאלגענדערמאסען לויטעט: אללע קורזע דער ווערטה-פאפיערע זינד אויף דער היינטיגען באערזע געפאללען אונד צוואר וועגען דער נאכריכט, דאס דער רוסישע קאיזער געשטארבען איזט. איינדעססען האט זיך דיעזע נאכריכט ביז צור שטונדע ניכט בעשטעטיגט.

☞ זעלבסט-פערשטענדליך קאנן אונזער נעכסטעס בלאטט וועגען דער היילינגען פייערטאגע ערסט נעכסטען מאנטאג ערשיינען. וויר וויינשען נון אונזערען געעהרטען לעזערן אין הערצליכעם: **לשנה טובה תכתבו ותחתמו!**

ל

דער פאלפי-לאזע.

ביא דער אם 15. סעפטעמבער 1879 פארגענאממענען ציעהונג [illegible] פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 40000 גולדען אויף נומ׳ 51789; — דער 2-טע טרעפפער מיט 4000 גלד. אויף נ׳ 30113 — אונד דער 3-טע מיט 2000 גולדען אויף נ׳ 29703. פערנער געוויננען: יע 400 [illegible]: נ׳ 22365 79466; יע 200 גולד. נ׳ 15629 36760 37522 37800 אונד 60301.

געשעפטסבעריכט

געטריידע-געשעפט. פיר ווייצען וואר נעכסטען [illegible] צו מארקטע געבראכט [illegible] דיא פערקויפע וואר גוט, פערקויפט ווארדען 8000 מעצען.

ווייצען טהייס נייער [illegible] 2 מעטצען 78,5 קילא 12.60 גולד. 100 מעטצען [illegible] 12.20 גולד. 100 מעטצען 78. ק׳ 12.30 גולדען. [illegible] מעטצ׳ 77. קילא 12.25 גולד. 200 מעטצ׳ 77. ק׳ 12.30 גול. — 200 מעטצ׳ 77. ק׳ 12.35 גול. 100 מעטצ׳ 77. [illegible] 12.25 גול. — באנאטער (נייער) 100 מעטצ׳ 78 ק׳ 12.30 גול. 100 מעטצ׳ 77. ק׳ 12.30 גול. (אללעס פער [illegible] מאנאט.)

קוקורוץ 6.50—6.45 גולד.

האפער 6.1[illegible]—6.10 גולד.

ווייצען פער הערבסט 12.10—12. גולד.

האפער פער הערבסט 6.15—6.10 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער סעפטעמבער-אקטאבער 6.82—6.77 גולד.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכטפיעהמארקטע אם 15-טען ד. מ. בעטרוג 2016 שטיק, דאפאן וואַרען: 1296 אונגארישע 628 פאלנישע אונד 92 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטע זיך פער 100 ק.: אונגארישע מאסט-אכסען 55 — 59 גולדען, פאלנישע 56—57 גולד. דייטשע 56 — 59 גולד.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר ברי״ן.

אנצייגען.

דיא שאנסטען גאלדשטיקערייען
אויף פרוכת אונד מאנטעל.

ק. גרינוואלד
בודאפעסט, לאנדשטראסע, הוסארישעס הויז,

עמפפיעהלט זיך צור אנפערטיגונג אללער פארקאממענדען קונסט-גאלדשטיקערייען פיר טעמפעל, זאוואהל נאך אלטעם, אלס אויך נאך נייעם ריטוס, אונד בייגט דעססען זייט 32 יאהרען ערווארבענער וואהלפערדיענטער רוף, וויא אויך דיא פיר דען טעמפעל אין פעסט, וויען, מישקאלץ אונד פיר נאך מעהרערע גראסע געמיינדען, צור אללגעמיינען צופריעדענהייט אויסגעפיהרטען ארבייטען — וואריבער צייגניססע פארליעגען, — פיר סאלידע אונד בעסטע עפפעקטואירונג.

צייכנונגען אין גראסטער אויסוואהל ליעגען צור איינזיכט אויף.

קאנקורז.

אין דער געפערטיגטען איזראעליטישען קולטוסגעמיינדע איזט מיט ר״ה כסליו הבע״ל דיא שטעללע איינעס שוחט ובודק, דער איין אימן יד מומחה ורגיל אונד גוטער בעל תפלה בקול נעים וערב אונד בעל קורא זיין זאלל, מיט דעם יאהרעסגעהאלטע פאן 350 גולדען (7 גולדען וואכענטליך) אויף קוארטיער 60 גולדען זאממט נעבענעמאלומענטען צו בעזעטצען. רעפלעקטירענדע אויף דיעזע שטעללע מיססען מיט צייגניססען איבער איהרע ביזהעריגע לעבענסווייזע אונד מיט קבלות פאן 3 אנערקאננטען ארטהאדאקסען ראבבינען פערזעהען זיין אונד אויף איינעם שבת צו איינעם פראבעפארטראגע ערשיינען. — נור דעם אקצעפטירטען ווערדען 20 גולדען אלס רייזע שפעזען פערגיטעט.

גאלסעטש (זעמפלינער קאמ.), תל״ט.

לעאפאלד ברוין, פארשטעהער. 3—3

קאנקורז.

אין דער ארטהאדאקסען איזראעליטישען שולע צו קיש-קין-האלאש איזט אם 1-טען חשון ת״ר״מ איינע לעהרער-שטעללע פיר דיא האהערן פאלקסשול-קלאססען מיט דעם יאהרעס-געהאלטע פאן 500 גולדען ע. וו. צו בעזעטצען. — בעווערבער, דיא געפריפט, דער העבראישען, אונגארישען אונד דייטשען שפראכע אין ווארט אונד שריפט מעכטיג, אונד אים בעזיטצע גוטער צייגניססע איבער איהרע ביזהעריגע ווירקזאמקייט אונד איהרען רעליגיאז זיטטליכען לעבענסוואנדעל זינד, האבען איהרע געזוכע נעבסט צייגניססען מיט אנגאבע דעס אלטערס יעדער פארטא-פריי איינצוזענדען אן דען פארשטאנד י. מ. בערגל. (2—2)

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע.	וואלישעס פר.-העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
ווייצען, נייער באנאטער	—	—.——.—
" "	75	11.55—11.40
" "	76	11.75—11.65
" "	77	11.95—11.85
" "	78	12.20—12.10
" "	79	—.——.—
" "	80	—.——.—
" טהייס	74	—.——.—
" "	75	—.——.—
" "	76	11.65—11.55
" "	77	11.95—11.75
" "	78	12.[illegible]—12.—
" "	79	12.[illegible]—12.25
" "	80	12.5[illegible]—12.45
" פעסטער באדען	74	—.——.—
" "	75	—.——.—
" "	76	11.55—11.45
" "	77	11.75—11.65
" "	78	12.05—11.90
" "	79	12.25—12.15
" "	80	12.45—12.35
" ווייסענבורגער	74	—.——.—
" "	75	—.——.—
" "	76	11.65—11.55
" "	77	11.85—11.75
" "	78	12.15—12.—
" "	79	12.35—12.25

פריכטע	וואלישעס פר.-העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קארן	72	8.05—7.90
נעריסטע מאלץ	62	10.50—8.50
נעריסטע פוטטער	62	6.90—6.60
האפער	41	6.10—5.95
קוקורוץ באנאטער	—	6.80—6.75
אנדערער	73	6.70—6.65
הירזע	—	—.——.—

		פער 100 קילאגר.
ווייצען	פער אקטאבער	12
"	"	—
"	פריהיאהר	12.95
קוקורוץ	"	7.83
נעריסטע	"	—
האפער	הערבסט	6.10
"	"	—.—
רעפס	"	11.62

באללען-מעהל		ק׳	פל
נוממער 0	דער באללען צו 100 קילאגראמם מיט זאק	60	22
" 1		60	21
" 2		80	20
" 3		80	19
" 4		20	19
" 5		60	18
" 6		80	17
" 7		40	17
" 8		—	16
" 8½		20	13
שפיריטוס: אלטע מעטהאדע פראמפטע		25	33
" נייע " קארטאפפעל		—	31

קורז-טאבעללע פאם 16. סעפטעמבער.

געלד-קורז	פל.	ק׳
סילבער-אגיא	100	—
דוקאטען	5	59
[illegible]-אונגארישעס 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	34
נאפאלעאנדאר	9	34
דייטשע רייכסבאנקנאטען	57	75
20 מארקשטיקע	11	53
פאפיער-רובעל	1	22

לאזע.	פל.	ק׳
1851-ער 1 פערצענטיגע שטאאטס-לאזע	114	75
1860-ער " גאנצע	125	—
דעטטא " פינפטעל	127	75
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	156	75
דעטטא " 50 "	156	50
[illegible] רעגולירונגשיינע	27	—
טירקען-לאזע	20	40
קרעדיט-לאזע	170	—
קלארי-לאזע צו 40 גולדען	36	50
דאנוי-דאמפפשיפפ-פאהרט-לאזע	102	50
אינסברוקער לאזע	23	25
קעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	15	75
קראקויער לאזע " 20 "	18	59
אפנער לאזע " 40 "	34	—
פאלפפי לאזע " 40 "	—	—
רודאלפס-לאזע " 10 "	18	
סאלם-לאזע " 40 "	45	50
זאלצבורגער לאזע " 20 "	20	25
סט.-גענאיס לאזע " 40 "	36	25

לאזע.	פל.	ק׳
סטאניסלויער לאזע צו 20 גולדען	24	—
טריעסטער לאזע " 100 "	119	—
דעטטא " 50 "	61	—
וואלדשטיין-לאזע " 20 "	27	50
ווינדישגרעטץ " 20 "	33	59
אונגארישע פרעמיען-לאזע צו 100 גולד.	98	50
דעטטא צו 50 גולדען	98	—
וויענער לאזע	113	25

ווערטה-פאפיערע	פל.	ק׳
אונגארישע גאלד-רענטע	94	35
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	86	25
טעמעשוואר-באנאטער	86	50
זיעבענבירגישע	86	50
גאליצישע	92	70
בוקאווינער	88	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	111	50
ווייןצעהענט-אבלאזונגס-אבליגאציאנען	89	25
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באדען-קרעדיט צו 5 איינהאלב פראצענט	100	—
דער אונגארישען היפאטהעקען-באנק צו 5 פראצענט	87	50
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינהאלב פראצענט	75	—
דעטטא צו 6 פראצענט	80	—
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	101	—
דער אסטבאהן	72	—
דער נארד-אסטבאהן	127	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

שען פלאן. ער גאב נעמליך אײנעם געװיססען שרױל (ישראל) װאלדבערג, דער אים דער מאָלדױ געבױרטיג, אונד אים אלטער פאָן 32 יאהרען שטעהט, אײניגע ריבעל, דאמיט ער זיך דער בעהאָרדע אלס דער ברײטיגאם דער חנה אסתר אראָנאָװיטש מעלדע. עס איזט זעהר נאטירליך, דאס דיעזער זאָגלײך זײטענס דער בעהאָרדע די הײראטהס-בעװיללינגונג ערהיעלט. נון װאורדע אײן זאאל אײפגענאָממען, װאָ די טרױאונג פאָללצאָגען װערדען זאָללטע. די געסטע װארען ערשיענען. אונטער דער חופה בעפאנד זיך אבער נעבסט דער ברױט אונד דעם װאהרען ברײטיגאם אויך שרױל װאלדבערג. אין „דײן" פאָללצאָג די טרױאונג. אים דער מיטטע דער אנװעזענדען געסטע טראט יעדאָך פלאָטצליך אײן מאנן מיט דער ערקלערונג הערפאָר: „אים נאמען זײנער מאיעסטעט דעם קאיזערס פאָן רוסלאנד פערקינדע איך היעמיט, דאס דיעזע הײראטה ניכטיג אונד נילל איזט. דער ברײטיגאם אונד די ברױט ערקלערע איך פיר ארעטטירט!" מאן קאנן זיך די פערװירונג אונטער דען אנװעזענדען געסטען דענקען, דענן דיעזער מאנן װאר קײן אנדערער אלס אײן געהײמער רוסישער פאָליצײא-מאנן, דער „פערקלײדעט" אונטער דען איבריגען געסטען אין דען זאאל זיך הינײנגעשמוגגעלט האטטע. די ארעטטירטען פאָלגטען נון דעם פאָליצײ-מאננע צום שטאדטהױפטמאננע; אללײן אנשטאטט דעם װאהרען ברײטיגאמס שלמה פלאשמאנן װאר שרױל װאלדבערג מיטגעגאנגען, װאס דער פאָליצײא-מאנן ניכט בעמערקטע. אלס דער שטאדטהױפטמאנן אן דען פערמײנטליכען ברײטיגאם די פראגע ריכטעטע: װארים ער אהנע בעהאָרדליכע בעװיללינגונג געהײראטעט האבע? — צאָג דיעזער אײנע שריפט הערפאָר אונד איבערגאב דיעזעלבע דעם שטאדטהױפטמאננע. די שריפט ענטהיעלט פאָלגענדע װאָרטע: „שרױל װאלדבערג, רומענישע אונטערטהאן, 32 יאהרע אלט, װירד היעמיט די בעהאָרדליכע בעװיללינגונג ערטהײלט, דאס יידען-מעדכען חנה אסתר אראָנאָװיטש היער צו הײראטהען!" דער שטאדטהױפטמאנן ליעס דען שרױל װאלדבערג זאמט זײנער פערמײנטליכען ברױט זאָגלײך אין פרײהײט זעטצען, װיהרענד דער פאָליצײ-מאנן אײנען טיכטיגען „פיטצער" ערהיעלט, דאס ער גאנץ אונשולדיגע מענשען ארעטירט האט! (זאָ װײט דער בעריכט אים אָדעססא. װיר גלױבען אינדעם ניכט, דאס די אנגעלעגענהײט היעמיט בערײטס געאָרדנעט זײא. אײנמאל האט מאן די פאָליצײא אָדער דען שטאדטהױפטמאנן װאָהל פאָפּפען קאָננען. װאס װירד מאן אבער מיט דען „מאטריקען" מאכען? װירד שלמה פלאשמאנן אָדער שרױל װאלדבערג אלס עהע-מאנן אײנגעטראגען װערדען? אונד װאס װירד מיט דען קינדערן געשעהען? דיעזע װערדען װאָהל דאָך אונטער דען פאמיליען-נאמען פלאשמאנן אונד ניכט װאלדבערג אין די מאטריקען אײנגעטראגען װערדען מיססען! נאכדעם יעדאָך די עהע דעם פלאשמאנן לױט דעם געזעטצעס ניכטיג אונד נילל איזט, דא מיסטען די קינדער אלס „אונעהעליכע" אײנגעטראגען װערדען! אָדער זאָללטע עטװא פלאשמאנן, װענן ער דאס 18-טע לעבענסיאהר ערײכט, זיך מיט זײנער פרױא נאָך אײנמאל טרױען לאססען, אים דעם געזעטצע צו גענוגען? אויך דאס װירדע ניכט אנגעהען, דא יא לױט דעם געזעטצעס חנה אסתר אלס פרױא דעם שרױל װאלדבערג ערשײנט; דא מיסטע יא שרױל װאלדבערג ערסט שטערבען, דאמיט פלאשמאנן די חנה אסתר אויך געזעטצליך הײראטען קאנן; שרױל װאלדבערג האט װאָהל פיר אײניגע ריבעל אײניגע שטונדען הינדורך דען ברײטיגאם דער חנה אסתר געשפיעלט. אָב דערזעלבע פיר אײניגע ריבעל אויך צום שטערבען זיך ענטשליעסען װירדע, דאמיט פלאשמאנן זײנע חנה אסתר אויך געזעטצליך הײראטהען קאננע — דאס איזט דאָך זעהר צו בעצװײפעלן. מיט אײנעם װאָרטע: דיעזעס ברױט-פאאר, װעלכעס מיט דער הײראטהס-בעװיללינגונג די בעהאָרדע געפאָפּפט, האט אײגענטליך נור זיך זעלבסט געפאָפּפט, דא אײנע זאָלכע הײראטה, די געזעטצליך ניכט אנערקאננט איזט, נאמענטליך פיר די קינדער פאָן זעהר עמפפינדליכען נאכטהײלען בעגלײטעט איזט!)

* (עקסעקוציאָן געגען אײנע פארטשריטטס-געמײנדע.) די פארטשריטטס-געמײנדע אין אונגװאר שולדעט דער באָדען-קרעדיט-באנק אין װיען דען בעטראג פאָן 28625 גילדען. װיא װיר נינמעהר אים אמטסבלאטטע לעזען, װירד אם 24-טען אָקטאָבער לױפענדען יאהרעס די עקסעקוטיװע פײלביעטונג דעם געזאממטען פערמאָגענס דער ערװעהנטען געמײנדע, װיא סינאגאָגע, שיל-געבײדע א' ז' װ', שטאטטפינדען. װאהרשײנליך װירד אין פאָלגע דעססען די אונגװארער פארטשריטטס-געמײנדע זיך גענצליך אױפלאָזען!

* (דער צולו-קאָניג — געפאנגען!) אים לאָנדאָן װירד פאָם 19-טען דיעזעס טעלעגראפירט: „ענדליך, ענדליך װירד דער צולו-קריעג צום אבשליססע געלאנגען! דער קאָניג צעטעװאיאָ איזט נעמליך מיטזאממט זײנער בעגלײטונג געפאנגען װאָרדען." אים ענגלישען לאגער ערפיהר מאן יענגסט, דאס דער קאָניג מיט זײנען אנהענגערן אים צושטאנדע דער ערמידונג אין אײנער שײאבען פערשאנצונג זיך בעפינדען. מאן ליעס די פערשאנצונג אין אללער שטיללע פאָן אײנער ארמעע-אבטהײלונג אומרינגען, װאָרױף דער קאָניג מיט זײנער בעגלײטונג אהנע װידערשטאנד זיך ערגעבען. די אנפיהרער דער צולוס לעגטען אין פאָלגע דעססען איהרע געװעהרע נידער. דאס לאנד דער צולו'ס װאורדע נון אין דרײא בעצירקע געטהײלט, װעלכע אונטער ענגלישען גובערנערען שטעהען װערדען. — נון װירד מאן אין לאָנדאָן פרײער אױפאטהמען, דאס מאן װעניגסטענס דיעזען האָכסט איבערפליסיגען קריעג שאָן צום אבשליססע געבראכט האט!

* (איזט דער מאנן אירזיניג?) אים קאָנסטאנטינאָפעל װירד פאָם 18-טען דיעזעס טעלעגראפירט: אײן פרעמדער מענש, דער אײן רומענע אָדער סערבע זײן דירפטע, פערזוכטע אין דען פאלאסט דעם סולטאנס צו דרינגען. ער פערװונדעטע היעביא צװײא שילדװאכען אונד אײנען אָפּפיציער מיט דאָלכ-שטיכען, װײל זיא איהם דען װעג אבשפערטען. דער פערברעכער שײנט אירזיניג צו זײן. דער סולטאן צײגטע קײנערלײא אױפרעגונג. (זאָ װײט די דעפעשע. װיר מיססען נור װידערהאָלט דאריף אױפמערקזאם מאכען, דאס זאָ אָפט יעמאנד געגען אײנען מאָנארכען אײנען איבערפאלל פערזוכט, דערזעלבע זאָגלײך אלס אירזיניג ערקלערט װירד. זאָ האט מאן עס געמאכט מיט דעם מאָרדער, דער דען איטאליעניש̈ען קאָניג מיט אײנעם קיכען-מעססער איבערפיעל. זאָ האט מאן עס געמאכט מיט יענען צװײ-לײטען, װעלכע דען דײטשען קאיזער װילהעלם אנגעשאָססען האבען. זאָ האט מאנ'ס אויך מיט יענעם ניהיליסטען געמאכט, דער דען רוסישען קאיזער ערמאָרדען װאָללטע. אללע זינד זיא פאָרלײפיג אלס װאהנזיניג ערקלערט װאָרדען. מאן װילל דאמיט דער װעלט זאגען: דאס אײן מענש מיט געזונדעם פערשטאנדע דאָך קײנען מאָנארכען-מאָרד פערזוכען װירדע; דיעזע פאָליטיק איזט גאר ניכט שלעכט. אללײן אם ענדע װערדען יא דיעזע פערברעכער דאָך הינגעריכטעט. דאס בעװײזט אבער, דאס דיעזעלבען ניכט „אירזיניג" װארען, דא אײן װאהנזיניגער פיר זײנע האנדלונגען יא ניכט פעראנטװאָרטליך געמאכט װערדען קאנן!) — נאכטרעגליך װירד נאָך טעלעגראפירט: דער פערברעכער איזט אײן רומענע. אויך אײן ברודער דעסזעלבען, דער בײא דעם פערברעכען מיטפערװיקעלט צו זײן שײנט, װאורדע פערהאפטעט. — עס װאורדע בײא דעם פערברעכער אײן בריעף אין גריעכישער שפראכע אױפגעפונדען, דער זײנע לעטצטװילליגען פערפיגונגען (צװאה) ענטהאלט. — ער טראף נעמליך בעשטיממונגען, אין װעלכער װײזע ער אים פאללע דער הינריכטונג בעערדיגט װערדען זאָלל. אויך דאס צײגט אויף אײנען װאהנזינן, דא זיך דאָך ניעמאנד אים די לעטצטװילליגען פערפיגונגען אײנעם זאָלכען געפעהרליכען פערברעכערס קיממערן װערדע!

„אים נאָמען װילען, לאסס מיך יעטצט מיט דען פיעלען פראגען, איך בין קראנק."

װיר מיססען היער אין קירצע בעמערקען, דאס דער אײגענטליכע ראבבינער דיעזעס אָרטעס עבען דער אין דער מקוה איבערפאללענע ר' אהרן ניטעל'ס װאר; אבער בײנאהע אין יעדער יידישען געמײנדע רוסלאנדס גיבט עס נעבען דעם אײגענטליכען אָרטס-ראבבינער (מרא דאתרא) אויך נאָך אײנען „רבי", דער ניכט פאָן דער געמײנדע, זאָנדערן פאָן דען אײנצעלנען חסידים אונד פאָן דענײניגען, די צו איהם פאהרען אונד קאָממען, אױסגעהאלטען װירד. — דער ראבבינער, ר' אהרן ניטעלס, װאר אײן גראָסער געלעהרטער אױס ליטהויען, װאר װאָהל זעהר פראָמם, האט אבער דאָך ניכט אן די װאונדער-טהאטען דער רבי'ס געגלױבט, װעסהאלב מאן איהן „מתנגד" געהײסען האט. מתנגד הײסט אין „געגנער", אונד אויך ער װאר, װיא אללע ליטהױער יודען (ליטװאקען), אײן געגנער דער חסידים אונד געהארטע זאָמיט צו דען „מתנגדים". — די פארטײען דער חסידים, װעלכע נור בײא איהרעם רבי ר' תנחום געהאלטען, װארען אלזאָ די פײנדע דיעזעס ראבבינערס, פאָן װעלכען דיעזער אָפט גאר פיעל אױסצושטעהען האטטע.

„אהרן! מיך װירסט דוא ניכט פאססען, דא איזט עטװאס פארגעגאנגען!"

„אים נאָמען װילען, לאסס מיך אין רוהע, איך דארף עס דיר ניכט זאגען!"

„אהא! אײן סוד! אײן געהײמניס, װעלכעס דוא דײנעם אײגענען װײבע ניכט זאגען דארפסט? נון, װאס מײנסט דוא, װערדע איך דיר רוהע געבען, ביז דוא מיר עס ניכט זאגען װירסט?"

יעטצט ערסט זאה דער ראבבינער צו זײנעם בעדױערן זײנען פעהלער אײן. ער העטטע זײן װײב ענטװעדער ניכטס מערקען לאססען זאָללען, זאָ ער אבער זיא נײגיעריג מאכטע, זאָ מוסטע ער איהר שאָן אללעס ערצעהלען. — אבער פאר אײנעם װײבע גיבט עס קײן געהײמניס, דאס עס אױפבעװאהרען קאננטע, אונד װענן זיא נון אױספלױדערט אונד עס יענע רײבער הארען, דאנן . . . עס װאר איהם בײא דיעזעם געדאנקען, אלס אָב ער שאָן דאס קאלטע מעססער אין זײנעם װארמען הערצען פיהלען װירדע.

„װענן איך דיר דאס געהײמניס אנפערטרויע אונד דוא עס נור נאָך אײנעם מענשען אויף דער װעלט ערצעהלסט, זאָ קאָסטעט איך אום מײן לעבען!"

„באַרמהערציגער גאָטט, װאס קאנן דאס זײן, איך שטערבע, װענן דוא עס מיר ניכט ערצעהלסט!"

נאכדעם נון דער ראבבינער זיא מעהר אלס אײנמאל האטטע שװערען לאססען, דאס זיא היעפאָן קײנעם אײן װאָרט אנפערטרױען װערדע, ערצעהלטע ער איהר ענדליך דאס טרױריגע ערײגניס. זיא װאורדע בײא דיעזער ערצעהלונג פאר שרעקען בײנאהע אָהנמעכטיג. זיא פירכטעטען זאָװאָהל פאר דען רײבערן, אלס אויך פאר דעם היטצקאָפּפיגען ברײטיגאם. עס װאר איהנען אויך אין דער טהאט לײד, דאס דיעזע צװײא פערליעבטען אונד פערלאָבטען זיך ניכט הײראטען דירפטען. נאָך מעהר אבער ערשראקען זיא בײא דעם געדאנקען: װארים אײגענטליך יענע פרעמדען דיעזע הײראטה פערהינדערן װאָללען. ענדליך זאגטע די ראבבינערין צו איהרעם מאננע:

„דוא װירסט זאָפאָרט צום גובערנער פאהרען אונד איהם די גאנצע געשיכטע אנצײגען."

„װעהע מיר! איך קאנן נאָך אויף דעם װעגע פאָן דען רײבערן ערשטאָכען װערדען. אונד דאנן איזט יא אויך דער סטאראָסט ראבײא, דען דער גובערנער אללעס געװעהרען לאססט. װאס זאָלל איך טהון? איך דיעזער יונגע, דיעזער העריש סמיכאָװ, װירד מיך הײנטע אומברינגען. װענן איך איהם די אורזאכע מײנער װײגערונג זאגע, דאנן װירד דיעזער לײכט אױפגעבראכטע היטצקאָפּף די גאנצע װעלט געגען דיעזע רײבער צוזאממענטראָממעלן, אונד איך װערדע איהרעם מעססער ניכט ענטקאָממען. — אם בעסטען װירד עס זײן, איך װערדע מיך קראנק שטעללען, דוא װירסט זאגען, דאס איך זעהר געפעהרליך קראנק בין, זאָ װערדע איך פאָרלײפיג אײניגע מאגע צײט געװיננען."

אײניגע שטונדען הערויף קאם נון דער ברײטיגאם, העריש סמיכאָװ, מיט פרײדע-שטראהלענדעם געזיכטע צום ראבבינער, אום דיעזעם זײנע „נדבה" (געשענק) צו געבען. דער ברײטיגאם האטטע קײנע עלטערן, װעסהאלב ער עבען אללײן קאָממען מוסטע. צו זײנעם שרעקען צײגטע איהם נון די ראבבינערין אן, דאס ער צום ראבבינער ניכט פאָרקאָממען קאננע, װײל דיעזער זעהר ערנסטליך ערקראנקט איזט.

דער ברײטיגאם, װעלכער זײנע האָכצײט קױם ערװארטען קאננטע, װאורדע פאָן דיעזער נאכריכט, װיא פאָם שלאגע געטראָפּפען, ער פאססטע זיך אבער גלײך אונד זאגטע: „גוט, זאָ װילל איך איהן „מבקר חולה" זײן, ער קאנן אונס יא אויך היער אין זײנעם הױזע די „קידושין" געבען! לאססען זיא מיך נור הינײן, איך װילל זעלבסט מיט איהם שפרעכען. זאָ געפעהרליך װירד דער רבי דאָך ניכט זײן, דא איך איהן ערסט הײטע פריה בײא סליחות געזעהען האבע."

(פארטזעטצונג פאָלגט.)

גאנגע דיא געפאהר נאך אים פיעלעס געשטייגערט ווארדע. פארלייפיג איזט דיא אנצייגע איבער דען אונגליקספאלל אן דיא קאמיטאטס-בעהארדע ערשטאטטעט ווארדען. נון, מאגליך וואהל, דאס דיעזע דיא שולדיגען בעשטראפען ווירד; לידער אבער זינד אללע קאמיטאטס- אונד רעגיערונגס-בעהארדען אויף דער וועלט ניכט מעכטיג גענוג, אום אויך נור איינען טאדטען וויעדער אינס לעבען צוריקצורופען:" (זאָ ווייט דער ענטזעטצליכע בעריכט. דאס אונגליק איזט געוויס איין גרענצענלאָזעס. וויר מיססען יעדאך דאראן עראינגערן, דאס אים פאריגען יאהרע אם „יום הכפרים" אויך אין דער פרויען-אבטהיילונג דעם היעזיגען קאָהר-טעמפעלס איין פירכטבארעם אונגליק פאססירטע, ווענן אויך ניכט מיט זאלך' שרעקליכעם איסגאנגע. דער קאָהר-טעמפעל געהאָרט צו דען שאָנסטען געביידען דער הייפטשטאדט, דער געוויס גאנץ סאָליד אונד פעסט געבויט איזט. טראָטצדעם יעדאך בראך איין גיטטער ביי דען שטיגען, אין פאָלגע דעססען צאהלרייכע פרויען פאָם שטאָקווערקע אין דיא טיעפע העראבשטירצטען. פיעלע ווארדען שווער פערלעטצט. אָב מאנכע אן דיעזער פערלעטצונג אויך געשטאָרבען, דאס בלייבט געהיימניס, דא מאן יא דיא זאכע נאך מאָגליכקייט צו פערטושען זוכטע. אונזערע ווייזען זאגען: חמירא סכנתא מאיסורא. דאס הייסט: עס איזט איינע האָהערע פפליכט, איינער געפאָהר איסצוווייכען, אלס דער איבערטרעטונג איינעס פערבאָטעס. מאן זאָללטע דאהער געוויס אין קיין ביי-פעלליגעס הויז געהען, דא דיעס רעליגיאָז אונשטאטטהאפט. אללייז פאָן דעם ערוועהנטען פאללע אים פעסטער קאָהר-טעמפעל קאנן מאן זעהען, דאס מאן אָהנע גאָטטעס-שוטץ אויך אים פעסטעסטען געביידע זיינעס לעבענס ניכט זיכער איזט!)

*) (טרויריגער „ראש השנה" איינעס יודען-קינדעס.) נאָך אים מאָנאטע אלול דיעזעס יאהרעס בראכטע איין יודע פאָם לאנדע זיינע צוויא קראנקען קינדער אין דאס הייפטשטעדטישע שפיטאל. דעריעלבע גאב פאָר: ער הייסע דוד פערבער אונד זייא אוס ביטשקע. דער עלטערע דער ביידען קינדער היעס שמואל, דער אנדערע וואָלף. דער יינגערע שטארב אים שפיטאלע, וועהרענד דער עלטערע זיינע געזונדהייט וויעדער ערלאנגטע. נון שריעב דיא שפיטאל-דירעקציאָן נאָך ביטשקע, דאס דער פאטער דוד פערבער זיינען עלטערען זאָהן, דער נונמעהר פאָללקאָממען געזונד איזט, אבהאָלען מאגע. אוס ביטשקע ערפאָלגטע יעדאך דיא אנטוואָרט זייטענס דעם פאָרשטאנדעס, דאס דאָרט איין יודע, נאמענס דוד פערבער, ניע געוואָהנט, אונד אויך גענצליך אונבעקאננט איזט. — דאס 8-יעהריגע קינד, וועלכעס פערגעבענס אויף דיא אנקונפט דעם פאטערס וואַרטעטע, וויינטע אונד יאממערטע אונאויפהאָרליך. נון האבען איהם דיא אָפנער איזראעליטען פיר „ראש השנה" איינען רעכט היבשען אנצוג אנפערטיגען לאססען. דאס קינד צאָג דיא נייען קליידער אונד שוהע אן אונד זאגטע אין טרויריגעם טאָנע: „נון האבע איך פיר דיא פייערטאגע וואָהל זעהר שאָנע קליידער, לידער האבע איך אבער מעהר קיינען ברודער אונד קיינען פאטער. עס איזט דיעס פיר מיך אין גאר טרויריגער ראש השנה!" דען אנוועזענדען טראטען ביי דיעזען וואָרטען איינעס יוגענדליכען קינדעס טהרענען אין דיא איגען. דער קנאבע ווירד אויף קאָסטען דער הייפטשטאדט איינער יידישען פאמיליע צור פפלעגע אונד ערציעהונג איבערגעבען ווערדען.

*) (איינע ענטפיהרונג צור טויפע.) אוס ניצצא (איטאליען) ווירד פאָלגענדעס בעריכטעט: איין היעזיגעס יודענ-מעדכען פערשוואנד פאָר קורצעם אוס דעם הויזע איהרער עלטערן אונד בעפינדעט זיך געגענווערטיג אין איינעם נאָננענ-קלאָסטער אין טורין. דער אונגליקליכע פאטער בראכטע דיא אנגעלעגענהייט פאָר דאס געריכט. דאס מעדכען ערקלערטע יעדאך, פרייווילליג אים קלאָסטער בלייבען אונד צור קאטהאָלישען רעליגיאָן איבערטרעטען צו וואָללען. דאס געריכט וויעז אין פאָלגע דעססען דען פאטער מיט זיינער קלאגע אב. אם 25-טען אויגוסט קאם יעדאך איין ברודער דיעזעס מעדכענס אין געשעפטס-אנגעלעגענהייטען נאך טורין. ער וואָללטע נון זיינע שוועסטער אים קלאָסטער בעזוכען. דער קלאָסטער-פאָרשטעהער געשטאטטעטע עס דענן אויך, דאס דער יינגע מאנן מיט זיינער שוועסטער איינע אונטערעדונג האבע. קוים יעדאך, דאסס דאס יונגע מעדכען מיט איהרעם ברודער אלליין אונטער פיער אויגען זיך בעפאנד, אלס זיא אין טהרענען אויסבראך אונד וויינענד באט, זיא אוס איהרעם געפענגניססע, וואָ זיא געוואלטזאם צוריקגעהאלטען ווירד, בעפרייען צו וואָללען. גלייכצייטיג איבערגאב זיא איהרעם ברודער איין מיט בלייפעדער געשריעבענעס דיעספעלליגעס געזוך אן דיא בעהאָרדע. — דער יינגע מאנן וואָללטע זיך מיט דעם געזוכע ענטפערנען, אום ביי דער בעהאָרדע דיא בעפרייאונג דעס מעדכענס, וועלכעס איהרעם אלטען גלויבען טריי בלייבען וויל, צו ערווירקען. דא טראט איהם יעדאך איין גייסטליכער ענטגעגען, דער איהם דאס געזוך מיט דען וואָרטען וועגנאהם: „איהרע שוועסטער איזט פאָן איינעם האָהערען גייסטע צום אינטריטטע אין דאס קלאָסטער פעראנלאסט וואָרדען. ווענן זיא נון אויסטרעטען וויל, זאָ מוס זיא פאָרערסט איינע נאכט הינדורך פאָר דעם אלטאר קניענד צו דעם הייליגען גייסטע בעטען, אום זיינע אנזיכט איבער דיעזען נייען שריטט אנצוהאָרען!" דאס מעדכען ערקלערטע נון לייט, דען אויפטראג דעם גייסטליכען בעפאָלגען צו וואָללען; איהרעם ברודער רינטע זיא יעדאך אינ'ס אָהר: „קאָממע באלד וויעדער אום מיך, גלייבע ניכטס, וואס דיר דיעזע לייטע זאגען. ניכט איינמאל מיינען בריעפען דארפסט דוא גלייבען, דא איך געצוואונגען ווערדע, בריעפע אבצופאססען, אלס וואָללטע איך היער פרייוויללינג בלייבען!" אם נעכסטען מאָרגען ערשיען דער ברודער אין בעגלייטונג איינעס פריינדעס אים קלאָסטער. דער פאָרשטעהער ערקלערטע יעדאך אין קורצען וואָרטען: „זיא ווערדען איהרע שוועסטער נימטער זעהען, דא זיא זיך ניכט מעהר היער בעפינדעט. וואָהין מאן זיא געפיהרט, דאס קאנן אונד דארף איך איהנען ניכט זאגען!" דיא אנגעלעגענהייט בעפינדעט זיך יעטצט ביים יוסטיצ-מיניסטעריאום. דיא אונטערזוכונג ערגאב, דאס דיעזעס יונגע מעדכען גענאָטהיגט ווירד, יעדען טאג איין טהעאטער-שטיק אנצוהאָרען, וועלכעס פאָן דען נאָננען אין איינעם קלאָסטער אונווייט טורין אויפגעפיהרט ווירד. אין דיעזעם שטיקע קאָממט איין געטויפטעס יודענ-מעדכען פאָר, וועלכעס איהרען פאטער ליעבער פאָר זיך שטערבען זיעהט, בעפאָר עס וויעדער צום יודענטהומע צוריקקעהרען זאָללטע. דיעזעס געוויססענ- אונד הערצלאָזע מעדכען ווירד אין דעם שטיקע נאטירליך אלס איינע „הייליגע" געשילדערט. אויף דיעזע ווייזע וויל מאן דאס יונגע מעדכען בעארבייטען, דאמיט עס אים קלאָסטער בלייבע. האָפפענטליך ווירד דער אויפגעקלערטע איטאליענישע יוסטיצ-מיניסטער דיעזער שמוטציגען „זעעלענ-פאנגערייא" איין ענדע מאכען אונד דעם פאטער וויעדער צו זיינער טאָכטער פערהעלפען! וואהרליך, דיא נאָננען שענדען דיא קאטהאָלישע רעליגיאָן, ווענן זיא אויף זאלך' שמוטציגע ווייזע פיר דיעזעלבע איינע יידישע זעעלע צו געווינגען זוכען!

*) (איינע קינדער-הייראטה אין רוסלאנד.) בעקאננטליך איזט אין רוסלאנד דאס הייראטען ערסט ערלייבט, ווענן דער ברייטיגאם דאס 18-טע, דיא בראוט דאס 16-טע לעבענסיאהר ערדרייכט האט. נון ווירד אוס אָדעססא פאָם 17-טען דיעזעס פאָלגענדעס געמעלדעט: „איין 16-יעהריגער יינגלינג, שלמה פלאשמאנן אוס ליטהויען, פערליעבטע זיך אין איין היעזיגעס מעדכען פאָן גלייכעם אלטער, נאמענס חנה אסתר אראָנאָוויטש. דאס מעדכען וואר אלזאָ פערמאָגע איהרעס אלטערס דעם געזעטצע נאך הייראטהס-פעהיג, ניכט אבער אויך דער יינגלינג, דער נאָך צוויא יאהרע העטטע וואַרטען מיססען. דא שלמה פלאשמאנן יעדאך זיינע הייראטה אום יעדען פרייז דורכזעטצען וואָללטע, זאָ פערפיעל ער אויף איינען גאר קאָמי-

---

פאָלליעטאָן.

דיא יודען אין רוסלאנד.

(8-טע פאָרטזעטצונג.)

יא, דיא ניהיליסטען ווינשען, דאס מאן אויך דאס הייראטען, דאס מאן דיא עהע אבשאפפען זאלל. דער בעזיטץ איינעס וויבעס דארף דעם מאננע קיין אויסשליעסליכעס רעכט איבער דאססעלבע געבען. דיא פרויא דארף איהרער לוסט פאָלגען אונד זיך יעדעם איהר בעליעביגען מאננע אנשליעסען. נאטירליך מיסטע דאנן אויך דיא פאמיליע אויפהאָרען, דא אין זאָלכעם פאללע קיין מאנן מיט געוויסהייט זאגען קאנן, וועלכעס קינד איינענטליך פאָן איהם איזט. דיא קינדער קאָננען אלזאָ ניכט פאָן דען עלטערן, זאָנדערן מיססען פאָם שטאאטע ערצאָגען ווערדען, זאָ וויא דיא קינדער אים ווייזענ-הויז אונד אים פינדעל-הויז. — דיא ניהיליסטען זאגען: „דאס וואָרט „מיין וויב אָדער דיין וויב, מיין קינד אָדער דיין קינד" מוס אויפהאָרען, דאס הייראטען מוס אבגעשאפפט אונד איינע וויבערגעמיינשאפט מוס איינגעפיהרט ווערדען, זאָ דאס דאנן קיינע איינצעלנען פאמיליען פאָרהאנדען זיין דירפען — זאָנדערן נור איינע אללגעמיינע, גראָסע מענשענ-פאמיליע!" —

אנדערע ניהיליסטען פערברייטען וויעדער פאָלגענדע לעהרען: „דיא ביזהעריגען געזעטצע פאָרדערטען דיא בערויבונג דעם מענשען דורך דען מענשען, דיא אויסביייטונג דעם שוואכען דורך דען שטארקען, עס מיססע דאהער איינע נייערע אויפלייזונג דעם איינענטהומס איינטרעטען. עס איזט אונרעכט, דאס מאן איינעם מענשען, דער טראָטץ זיינער דומהייט אונד אונפעהיגקייט בלאס דורך גליקליכע צופעללע צו איינעם רייכטהומע געקאָממען, דיעזען רייכטהום אויך לאסט, אונד דאס מאן זאָגאר צוגיבט, דאס ער איהן אויף זיינע קינדער פערערבט. — עס מוס איינע נייע גערעכטע פערטהיילונג דעס פערמאָגענס איינטרעטען. דאס וועלט-פערמאָגען מוס איין גערעכטער שטאאט אין דער האנד האבען אונד עס זאָ פערטהיילען, דאס יעדעם נאך זיינער פעהיגקייט אונד יעדער פעהיגקייט נאך איהרער ארבייט אונד לייסטונג געגעבען ווירד, זאָ דאס דיא שטעללונג דעם מענשען ניכט פאָן דעם צופאללע זיינער געבורט, זאָנדערן פאָן זיינעם פערדיענסטע אבהענגען זאלל. דאס גליק דער מענשען בעשטעהט נור אין דער פעראייניגונג אללער איהרער קרעפטע צו געמיינזאמען צוועקקען. יעדער מענש מוס צור „געמיינזאמקייט" דאס לייסטען, וואס ער עבען צו לייסטען פעהיג איזט."

דורך דיעזע אונד עהנליכע לעהרען זוכען דיא ניהיליסטען אין רוסלאנד דאס פאָלק צו פערווירען אונד צור רעוואָלוציאָן צו העטצען. דיא אנהענגער דיעזער לעהרען זינד אין דער גאנצען וועלט פערברייטעט. אין פראנקרייך הייסען זיא „קאָממוניסטען" אָדער „אינטערנאציאָנאלע", אין דייטשלאנד הייסען זיא „זאָציאל-דעמאָקראטען" אונד אין רוסלאנד הייסען זיא „ניהיליסטען". אינדעססען שטעהען אלל דיעזע ביזהעריגען אָרדנונגס-פיינדליכען געזעללשאפטען אין ענגסטער פערבינדונג מיט איינאנדער. — דיעזע וואָללען פאָרלייפיג אללע העררשער אונד מאָנארכען בעזייטיגען אונד איינע איינהייטליכע וועלט-רעפובליק איינפיהרען. —

מאן קאנן זיך נון דענקען, מיט וועלכעם שרעקען אונד וועלכער אויפרעגונג דער ראבבינער אין דאס בעטהויז געגאנגען וואר. דיא נעבען איהם שטעהענדען פראגטען איהן, וואס איהם צוגעקאָממען, דא ער זאָ בלאסס אויסזעהע, אונד אָב ער ניכט קראנק זייא; אבער ער דורפטע ניכט דיא וואהרהייט אנטוואָרטען, דא איהם יענע צוויא פרעמדען מיט ערשיסען געדראָהט האבען, זאָ ער פאָן דיעזעם בעגעגניססע יעמאנדעם עטוואס אויסזאגען ווירדע. אם מיסטען פירכטעטע דער ראבבינער פאָר דעם ברייטיגאם העריש סמיגאָוו. דיעזער וואר, וויא מאן זאגט, איין לעבענדיגער יונגע, געשטיקטעלט אונד געשפאָרנט, ער וואר איין ברוזיג- אונד איין היטצ-קאָפף, דער שנעלל אללעס האבען וואָללטע אונד ער דראנג אויך דאראויף, דאס זיינע האָכצייט שאָן אם ערסטען סליחות-טאג זיין זאלל. וואס ווירד נון דיעזער היטציגע ברייטיגאם זאגען, ווענן איהם דער ראבבינער זאגען ווירדע, דאס ער דיא טרויאונג ניכט פאָרנעהמען קאננע? — דאנן קאננטע דער ראבבינער אויך ניכט בערויגען, וואָרום זיך יענע רייבער געראדע אן איהן ווענדעטען, זיא העטטען דען ברייטיגאם זעלבסט איבערפאללען אונד איהן בעשוואָרען זאָללען, זיינע הוכצייט ניכט צו הייראטען! — אָדער וואָללטען עטווא יענע פרעמדען, דאס דיעזעס מעדכען איבערהויפט לעדיג בלייבען זאָללע אונד אויך קיינען אנדערן הייראטען דירפע?

אלס נון דער ראבבינער נאך הויזע צו זיינעם וויבע, צו זיינער „קלוגען רעבעצין" קאם, דא מערקטע דיעזע גלייך, דאס איהרעם מאננע עטוואס אויסעראָרדענטליכעס צוגעקאָממען זיין מיססע, דא איהם דאס געזיכט זעהר געראָטהעט וואר. — „וואס איזט דיר? וואס פעהלט דיר? (רעדעט זיא) זינד פיעללייכט דיא „חסידים" מיט דיר נאך איממער ניכט צופריעדען? האט דיר איהר רבי ר' תנחום עטוואס אין דען וועג געלעגט? האט דיר . . ."